

Kapcsolódó területek

Múzeumok, levéltárak

Lásd 34, 48

Kiadói tevékenység

71/2018

BJÖRK, Bo-Christer: Journal portals : an important infrastructure for non-commercial scholarly open access publishing. – Bibliogr. In: Online information review. – 41. (2017) 5., p. 643-654.

A nem kereskedelmi célú, nyílt hozzáférésű tudományos folyóiratok gyűjtőportáljai

Dokumentumazonosítás; Elektronikus folyóirat; Hozzáférhetőség; Kutatás információellátása; Portál; Publikálás-tudományos kiadványoké

A szerző olyan jelenséget vizsgál cikkében, amely a kereskedelmi célú szakfolyóirat-kiadás alternatívája lehet: a nem kereskedelmi célú, nyílt hozzáférésű tudományos folyóiratok gyűjtőportáljait (a továbbiakban: folyóiratportálok). A definícióhoz a következő kritériumokat állítja fel: a folyóiratportálok olyan weblapok, amelyek nagyszámú, túlnyomórészt nyílt hozzáférésű szakfolyóiratnak adnak otthont, harmadik fél üzemelteti őket (azaz nem a lapok tulajdonosai vagy kiadói), díjmentesek vagy jelképes szerzői publikálási díjakat szabnak (100 USD alatt cikkenként), a költségeket közpénzből, alapítványi forrásból vagy egyetemi költségvetésből fedezik, saját fejlesztésű vagy nyílt forráskódú szoftvereket használnak, emellett kiadványszerkesztést segítő felületet vagy egyéb többlétszolgáltatást nyújtanak (Open Journal Systems, DOI-azonosítók, indexelés, hosszú távú archiválás biztosítása).

A szerző 21 folyóiratportált talált, amely megfelel a fenti kritériumoknak, ezek összesen 6509 folyóiratot adnak közre, amelyeknek jelenleg 18%-a szerepel a DOAJ-ban. A lefedett térségek szinte kizárólag a fejlődő és közepesen fejlett országok (Latin-Amerika és Ázsia képviselteti magát a legnagyobb számban), a tudományterületet tekintve pedig felülreprezentáltak

a humán és társadalomtudományok, aminek magyarázata az, hogy ezen régiókban és tudományszakokban a nagy kereskedelmi kiadók nem érdekeltek, ezzel összefüggésben ezen országok tudományosága láthatatlan, sőt érdektelen a világ tudományos elitje számára.

A szerző cáfolja az ellenoldal érveit (Beall, J. 2015, „Is SciELO a Publication Favela?” [Publikációs favela-e a SciELO?]), és a folyóiratportálokat a publikálás legjobb lehetőségének tartja a fejlődő világban élő tudósok számára. Hiszen azért, hogy a jellemzően egyetemeken, kutatóintézetekben vagy tudományos egyesületek által szerkesztett régi print folyóiratok online változatai/tutópai ilyen módon társulnak, a folyóiratportálok idővel egyre több szakfolyóiratot tömöríthetnek, így költséghatékonyan működhetnek, és javulhat az alkupozíciójuk a Scopusszal vagy a Web of Science-szel szemben. Az indexelés, a folyóiratportálok által kezelt metaadatok, DOI- és ORCID-azonosítók, illetve a nyílt hozzáférés és a DOAJ-ban való szereplés pedig növeli a folyóiratok láthatóságát és a bennük való publikálás presztízset. Ehhez az anyanyelv mellett az angol nyelv használata is kell: a 6 legnagyobb vizsgált folyóiratportál 19%-a kizárólag angol nyelvű, 33%-uk pedig az angolt opcionális nyelvként adja meg. A folyóiratportálok működési modelljének egyetlen veszélye a finanszírozás fenntarthatóságának kockázata, mivel a kormányzati támogatások vagy a nemzetközi alapítványok és segélyszervezetek forrásai el is apadhatnak. Az európai országok esetében azonban a nyílt tudomány célkitűzése az Európai Bizottság által rögzített irányelv, ezért térségünkben a nyílt hozzáférésű folyóiratportálok további bővülésére számíthatunk.

A szerző 7 folyóiratportált részletesebben is bemutat, ezek a több dél-amerikai ország összesen 1249 folyóiratát összefogó *SciELO*, az Afrikában és Ázsiában is több fiókportál formájában létező *Journals on-line*, a japán *J-Stage*, amely a természettudományokra fókuszál, a harmadik világ egészségügyét érintő kutatásokat publikáló *Bioline International*, a jelenleg 181 felsőoktatási könyvtár részvételével működtetett, elsősorban európai és észak-amerikai illetőségű *Open library of humanities*, a szerb nemzeti könyvtár által fenntartott *doiSerbia*, végezetül a finn Tudományos Társaságok Bizottsága által létrehozott, miniszté-

riumi keretből finanszírozott *Scientific journals online*, amely jelenleg a finn nemzeti könyvtárral való együttműködés keretében készül bővíteni a szolgáltatásait.

(Szabó Piroska)

Lásd még 5

Az ismertetett cikkek forrásai

ABI-Technik (DE)	37. (2017) 1.
AIB studi (IT)	57. (2017) 1.
Alexandria (GB)	27. (2017) 1.
Aslib journal of information management (GB)	69. (2017) 3.
Behavioral & social sciences librarian (US)	35. (2016) 4.
Bibliothek (DE)	41. (2017) 2.
BuB (DE)	69. (2017) 7., 8-9.
Collection building (US)	36. (2017) 3.
College & research libraries news (US)	78. (2017) 2., 5.
Computers in libraries (US)	37. (2017) 6., 7.
IFLA journal (I)	42. (2016) 3., 4.
Information and learning science (GB)	118. (2017) 5/6.
Information technology and libraries (US)	37. (2017) 3.
ITlib (SK)	19. (2016) 4.
The journal of academic librarianship (US)	43. (2017) 4.
Journal of documentation (GB)	73. (2017) 4., 5.
Journal of education for library and information science (US)	58. (2017) 1.
Journal of library administration (US)	57. (2017) 1-4.
LIBER quarterly (I)	27. (2017) 1.
Library hi tech (US)	35. (2017) 3.
Library management (GB)	37. (2016) 8/9.; 38. (2017) 1., 4/5., 6/7.
Library review (GB)	66. (2017) 4/5.
Libri (I)	66. (2016) 4.
New review of academic librarianship (GB)	22. (2016) 2-3.
New review of children's literature and librarianship (GB)	23. (2017) 1.
Online information review (I)	41. (2017) 5.
Public library quarterly (US)	36. (2017) 1., 2.
Public services quarterly (US)	13. (2017) 3.
Reference & user services quarterly (US)	55. (2016) 4.
Revista española de documentación científica (ES)	40. (2017) 1.
Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie (DE)	64. (2017) 3-4.